

Samen dienstbaar voor leraar en leerling

Identiteit in de vakles I

Piet Murre en Henk Vermeulen

Aanleiding

Tijdens cursusjaar 2017-2018 heeft op de Gomarus Scholengemeenschap te Gorinchem (Gomarus) een professionele leergemeenschap (PLG) gedraaid. De PLG rondom christelijk leraarschap had tot doel docenten te helpen bij het verbinden van een christelijk perspectief aan vakinhoudelijke en/of didactische keuzes. Gaande dit traject leek het mogelijk om tijdens een dergelijke PLG onderzoek te verrichten dat past bij 'schoolvak en identiteit'. Het doel van dit onderzoek was kennis verzamelen over hoe lessen in het voortgezet onderwijs meer expliciet verbonden kunnen worden aan een christelijk perspectief ten behoeve van de vorming in christelijke zin van kinderen en jongeren.

Het onderzoek binnen de PLG van de Gomarus in 2018-2019 maakt deel uit van een veel groter geheel van trajecten en onderzoeken, met meerdere PLG's bij meerdere scholen gedurende meerdere jaren. Dit onderzoek moet daarmee een bijdrage leveren aan het genereren van 300 lessen, waarbij het effect van de ontworpen lessen in kaart is gebracht. Ook moet dit onderzoek bijdragen aan het formuleren van een beperkt aantal vuistregels die docenten in een drukke weektaak handvatten biedt om vergelijkbare lessen frequenter te geven binnen hun gewone takenpakket en rooster.

De onderzoeksvraag was:

Welke factoren (binnen de setting van deze PLG) bevorderen het bewust-zijn en de bekwaamheid van docenten om een meer expliciet christelijk perspectief aan te brengen in vakinhoudelijke en/of didactische keuzes bij het lesgeven?

Het onderzoek

De PLG was als volgt opgezet: in de bijeenkomsten werd de huidige praktijk van de deelnemers als uitgangspunt genomen door te starten bij hun visie op christelijk onderwijs en de manier waarop die visie concreet in een bepaalde les zichtbaar wordt. Vanuit die eigen praktijk werd gekeken naar ideeën en praktijken van anderen. Met die nieuwe informatie keken de deelnemers opnieuw naar hun eigen praktijk om die waar nodig en mogelijk te verrijken. Er waren vier bijeenkomsten met verschillende tussenpozen (zie tabel 1). Er waren steeds circa zes docenten aanwezig.

De data werden op vier manieren verzameld:

1. Reflectievragen die bij iedere sessie gesteld werden aan de deelnemers (4 sessies in totaal);
2. Memo's die direct na afloop van iedere sessie geschreven werden door de PLG-leider in zijn dubbelrol als onderzoeker;

3. De ingevulde lesplannen. Daarvoor bestond een format dat deelnemers uitgereikt werd. Dit was ook afhankelijk van de medewerking van de deelnemers en het organisch verloop van het leren binnen de PLG;
4. Indrukken/percepties van het effect op leerlingen: Via bovengenoemde reflectievragen kon bij een deel van de lesplannen en gegeven lessen ook worden bevraagd wat de perceptie van de docent was van het effect op hemzelf bij het voorbereiden en geven van de lessen, en wat de leerlingen van de (her)ontworpen les vonden.

Resultaten

De onderzoeksvraag was

Welke factoren (binnen de setting van deze PLG) bevorderen het bewust-zijn en de bekwaamheid van docenten om een meer expliciet christelijk perspectief aan te brengen in vakinhoudelijke en/of didactische keuzes bij het lesgeven?

Uit de data kwamen de volgende helpende factoren naar voren:

1. **Samen** – het is helpend om ervaringen te delen, maar ook worstelingen; om samen na te denken en herkenning bij elkaar te vinden.
2. Praktische **handvatten** – het is heel prettig om concrete, praktische handvatten te krijgen, waarmee je meteen aan de slag kunt.
3. Directe koppeling aan **praktijk** – het werkt goed om de opgedane kennis meteen toe te 'moeten' passen in de praktijk en om met recente praktijkvoorbeelden te werken.
4. Aanwezigheid van een **expert** – brengt expertise in, nieuwe manieren van kijken en denken en relevante bronnen
5. **Betrokkenheid** van de deelnemers – het is een voorwaarde dat de deelnemers een leervraag hebben en inzet tonen tijdens de PLG

Zoals elk onderzoek heeft ook dit onderzoek zijn beperkingen. Allereerst betreft het percepties van deelnemers; docenten en de PLG-leider. Omdat deze PLG begeleid werd door een PLG-leider is niet met zekerheid te zeggen wat de toegevoegde waarde van diens inbreng was (de vierde factor). Ook valt er niets te zeggen over de langetermijneffecten van deze PLG.

We voerden een kwalitatief onderzoek uit naar een kortstondig gebeuren waarbij veel vooraf niet vaststond. In die zin betreft het feitelijk een exploratieve pilot ten aanzien van onderzoek van een PLG zoals die PLG's vanuit het Onderzoekscentrum meer opgezet, begeleid en onderzocht gaan worden (conform een meerjarenplanning). De beantwoording van de onderzoeksvraag levert daarom eerder navolgbare indicaties op dan 'hard' empirisch bewijs. Door met meerdere bronnen van data te werken (datatriangulatie) vergrootten we de validiteit.

Samenvatting

Tijdens cursusjaar 2018-2019 heeft op de Gomarus Scholengemeenschap te Gorinchem (Gomarus) een professionele leergemeenschap (PLG) gedraaid. De PLG bestond uit vier bijeenkomsten met zes of zeven docenten. Tijdens deze PLG werd onderzoek gedaan naar de factoren binnen de setting van de betreffende PLG die het bewustzijn en bekwaamheid van docenten bevorderen om een meer expliciet christelijk perspectief aan te brengen in vakinhoudelijke en/of didactische keuzes bij het lesgeven. Om deze vraag te beantwoorden, is kwalitatief onderzoek gedaan door geschreven reflecties te verzamelen van de deelnemers en de PLG-leider, de lesplannen en de reflectie van de deelnemers daarop. Uit dit onderzoek bleek dat onderlinge samenwerking tussen docenten, het krijgen van praktische handvatten, een directe koppeling met de eigen praktijk, de aanwezigheid van een expert in het onderhavige thema en actieve betrokkenheid van de deelnemers van belang zijn.

Gespreksvragen voor docenten en leidinggevenden:

- Heb je weleens meegedraaid in een PLG? Wat was daarin voor jou helpend?
- Denk jij weleens na over het verbinden van de identiteit aan de inhoud van de vakles? Voel je je daarin bekwaam? Wat zou jou daarin verder kunnen helpen?